

УДК: 327(477): 327.8

© Олексій Грушко
(м. Чернівці)

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ КУРС УКРАЇНИ

У КОНТЕКСТІ ДОСВІДУ ДЕРЖАВ ЦСЄ: ПІДХОДИ ДО ТЕМИ

У статті розглядаються окремі важливі аспекти зовнішньої політики держав ЦСЄ та України, пов'язані з курсом на вступ до ЄС. Проаналізовано на конкретних прикладах Польщі, Румунії, Угорщини необхідність впровадження ефективної управлінської моделі розвитку. У висновках констатовано, що Україні слід назавжди позбутися роздвоєності у зовнішній політиці. Її головним міжнародним орієнтиром має бути курс до вступу до ЄС. Другим завданням має стати розбудова у самодостатню державу середньої ваги у регіоні, яка була б добре захищеною й морально зорієнтованою. Підкреслено, що одним із важливих зовнішніх напрямів України залишається транскордонне співробітництво Чернівецької області із сусідньою Румунією у межах євро регіону "Верхній Прут" та програм Європейського Союзу. Проте запобігати тому, щоб євро регіон не перетворювався в "острів" іноді безпорадних бюрократичних рішень. Він має стати центром розробки сучасних інноваційних і практичних проєктів, які спроможні стати запорукою більш стабільного розвитку усіх держав у середньостроковій перспективі.

Ключові слова: зовнішня політика, Україна, європейська інтеграція, країни ЦСЄ, транскордонне співробітництво.

Alexey Grushko. European integration course of Ukraine in the context of the experience of CEE countries: approaches to the topic. In the article the separate important aspects of foreign policy of the countries of Central Eastern Europe and Ukraine are addressed, which are related to the course for entering the EU. The necessity of introduction of an effective administrative and socio-economic model of growth is analyzed on actual examples of Poland, Romania, and Hungary. In the conclusions it is stated that Ukraine should for good dispose of duality in the foreign policy. Its main international reference point should be the course for entering the EU. Another task should be the development into the all-sufficient middle-weight state in the region, which would be well protected and morally oriented. It is emphasized that one of the important foreign directions of Ukraine is the cross-border cooperation of Chernivtsi region with neighboring Romania within the "Upper Prut" Euroregion, and the EU programs. However, the turning of the Euroregion into an "islet" of sometimes helpless bureaucratic decisions should be prevented. It should become the center of development of the modern innovative and practical projects, which are able to become the guarantee of the more stable development of all participating states in the middle-term perspective.

Keywords: foreign policy, Ukraine, European integration, countries of Central and Eastern Europe, cross-border cooperation.

Oleksii Grushko. Aspirațiile europene ale Ucrainei în contextul experienței țărilor din ECE: abordări diferite. Articolul abordează aspecte importante privind politica externă a statelor Europei Centrale și de Est și a Ucrainei, legate de cursul pentru aderare la UE. În baza exemplelor concrete ale Poloniei, României și Ungariei, a fost analizată necesitatea implementării modelului social-economic și managerial eficient de dezvoltare. În concluzii este constatat faptul, că Ucraina trebuie pentru totdeauna să se lepede de dualitatea în politica externă. Punctul ei de referință principal extern trebuie să fie orientarea spre aderarea la UE. Un alt obiectiv trebuie să devină dezvoltarea unui stat autosuficient de talie medie din regiune, care ar fi bine protejat și orientat moral. Este subliniat faptul, că una din tendințele-cheie externe ale Ucrainei rămâne colaborarea transfrontalieră a regiunii Cernăuți cu statul vecin – România, în cadrul Euroregiunii „Prutul de Sus” și programelor Uniunii Europene. Însă trebuie să evităm ca euroregiunea să se transforme într-o „insulă” a soluțiilor birocratice fără rost. Ea trebuie să devină centrul elaborării proiectelor moderne practice și inovaționale, care vor putea să devină soluția dezvoltării stabile a statelor-membre pe termen mediu.

Cuvintele cheie: politica externă, Ucraina, integrarea europeană, statele Europei Centrale și de Est, colaborarea transfrontalieră.

Початок XXI століття знаменувався для України політичними подіями, які, скоріш за все, будуть даватися взнаки для усього нашого суспільства упродовж декількох наступних десятиліть. Ідеться про те, що Україна сьогодні – після десятиріч "геополітичних поневірянь", – спромоглася зробити вибір на користь об'єднаної Європи. В зв'язку із цим слід ще раз зверити наші національні завдання на непростому шляху до «європейського дому» з тим досвідом, який вже набули країни-сусіди у недавньому минулому і який допоміг їм стати новими державами-членами Євросоюзу.

Постановка проблеми. Варто відзначити, що польсько-українські відносини у контексті євроінтеграційних зусиль обох держав розглядалися неодноразово, зокрема їх інформаційна складова¹. Важливою компонентою розуміння внутріполітичного розвитку сучасної Польщі була і залишається технологія реформ, на це неодноразово вказували польські вчені і політики. Зокрема, один із фундаторів реформування польського суспільства Лешек Бальцеревич у своєму есе «Свобода і розвиток» писав про те, що країни-аутсайтери завжди мають застарілу економічну структуру. А для успіху на шляху соціально-економічних змін особливу роль відіграють, на його думку, "чотири детермінанти" – стартовий рівень розвитку (вимірюваний доходом на душу населення); людський ка-

пітал, або ж рівень освіченості; внутрішні й зовнішні умови господарювання². Адже сьогодні все таки у більшості випадків розвиток соціуму залежить від становища і вільної політичної й економічної поведінки окремої людини: її адекватності у сприйнятті непростих реалій та ефективності особистої відповіді на виклики життя. Адже, насправді, політика урядів (правих чи лівих) у кризових ситуаціях, зазвичай, це лише “імітація цілеспрямованих дій ціною внесення додаткового сум’яття в економічне життя”³.

В цілому ж, якщо вести мову про особливості розвитку країн ЦСЄ у добу посткомуністичних трансформацій, то вони детально досліджувались О.І. Брусиловською, а євроінтеграційний досвід країн Вишеградської групи ужгородською дослідницею Є.Б. Кіш⁴. Важливим для України в цілому і для Буковини зокрема є вивчення реальної євроінтеграційної політики нашої найближчої сусідки – Румунії. Цим аспектам були присвячені цікаві дисертаційні дослідження молодих буковинських науковців Сергія Бостана⁵ і Любові Мельничук⁶. У роботах останньої зокрема підкреслено, що у межах здійснюваної євроінтеграційної політики слід завжди враховувати й підтримувати чіткий взаємозв’язок внутрішніх і зовнішніх чинників системних політико-економічних трансформацій.

Мета даної статті – проаналізувати окремі важливі аспекти євроінтеграційного курсу окремих країн регіону та їх можливого впливу на прийняття відповідних політичних рішень в Україні у межах її європейської політики на початку XXI століття.

Зрозуміло, що будь-які, навіть добре обгрунтовані реформи, навряд чи будуть здійснені, якщо не сформується адекватний і професійний, а головне повернутий обличчям до проблем простих людей політичний клас. І саме про це засвідчує перший досвід просування до Європи, отриманий у державах ЦСЄ. Звісно, такий досвід, здобутий у політичній боротьбі, не завжди був однозначно позитивним. Найважливіший результат, як пише відома дослідниця Мілада Вахудова той, що еліти Румунії, Болгарії та Словаччини знаходились подібно до української влади у двозначному становищі: вони досить довго “мали змогу «ганятися за двома зайцями» – домагатися членства як мети своєї зовнішньої політики” і водночас активно “практикувати етнічну нетерпимість та економічну корупцію у внутрішньополітичному житті”. Причому неліберальні / недемократичні режими скористалися цією часовою прогалиною, підпорядкувавши свою зовнішню політику (вступ до ЄС) внутрішній гонитві за рентами. Цьому сприяв одного часу зокрема і брак активнішого впливу з боку ЄС на Болгарію, Румунію і Словаччину⁷. Згодом зовнішній вплив з боку об’єднаної Європи став більш помітним і він мав серйозну інституційну складову. Західні експерти зазначають: “Прагнення більшості країн ЦСЄ вступити до ЄС дають йому підстави здійснювати безпрецедентний вплив на реструк-

туризацію їхніх інституцій та цілої низки публічних політик, що обумовлений великою кількістю і обов’язковістю виконання правил, пов’язаних з членством”⁸.

Як було підкреслено у Звіті результатів оцінювання державного управління в Україні, здійсненого за підтримки Британського і Шведського агентств міжнародного розвитку (березень 2006), необхідно започаткувати зміни, подібно до розвитку ЄС, на двох базових рівнях: на рівні правової основи та інституційної спроможності: “Вони обидва залежать від політичної волі та залучення до створення реальних умов для успіху, зокрема забезпечення прийняття мудрих рішень та після того – безперервності процесу реформ”⁹.

Як відзначив у своєму есе “Свобода” ще у 2011 році заступник директора Московського центру Карнегі Сем Грін, після 20 років з часу падіння Берлінської стіни багато хто говорить про нову перепону, яка розділяє Європу. Це нова завеса з’явилася “суттєво східніше колишньої, залізної”. Вона більш гнучка, але й шкоди від неї немало. Вона “розділяє ті країни, які увійшли до Євросоюзу, і ті, які туди потраплять нескоро чи взагалі не потраплять ніколи”. Не всі країни ЦСЄ спроможні до швидкого транзиту, не всі однаково адаптуються до нових політичних і соціально-економічних реалій. “Дехто схильний думати, – підкреслив автор, – що справа тут в історико-культурній різниці: мовляв, одні спроможні до транзиту, а інші ні. Проте досвід показує, що причинно-наслідковий зв’язок тут інший”, а саме: транзит здійснений завдячуючи зовнішньому фактору Євросоюзу¹⁰. Підкреслимо тут дуже важливий факт – суттєву зміну у громадській думці України щодо європейського вектору зовнішньої політики та ЄС в цілому після Революції гідності (навіть при затримці у справі реформ). Варто, на нашу думку, навести досить красномовні результати соціологічних опитувань, проведених у квітні 2015 р. Центром Разумкова. Отже, 52% українців вважають, що Україна повинна вступити до Європейського Союзу, у той час як вступ до Митного союзу підтримують лише 12%. Разом з тим 29,6% опитаних вважають, що Україна не повинна вступати до ЄС. Для порівняння скажімо, що у травні 2013 року вступ до ЄС підтримували лише 41,7%, а вступ до Митного союзу – 31%. При цьому 47,7% респондентів визначали головним зовнішньополітичним пріоритетом відносини з країнами ЄС і лише 10% – контакти з Росією. У випадку проведення референдуму щодо вступу до НАТО, позитивно проголосували б 43,3% українців, негативно – 31,6%. Ще у квітні минулого року вступ до Альянсу були готові підтримати лише 36,7%, а не підтримати – 41,6%¹¹.

В якості ще одного важливого фактора, який відіграє вирішальну роль в орієнтації зовнішньої політики країн регіону і України зокрема у “західному” напрямку є системне дистанціювання від Росії, що особливо помітно для нашої держави і

більшої частки суспільства в умовах неоголошеної російсько-української війни.

У цікавій статті “Під знаком вибору”, опублікованій у щорічнику “Світ у 2014” (спільне видання журналу «TheEconomist» та «Українського тижня») політичний оглядач Олександр Крамар так окреслив важливі у концептуальному і практичному сенсі для країни питання: “Чи відновить Україна інтеграцію в ЄС чи, навпаки, розпочнеться процес її поглинання Росією?”. Причому, як зазначив автор, тренд розвитку України визначається сьогодні на десятиліття вперед. Зокрема і тому, що розвиток подій щодо підписання Угоди про асоціацію з Україною “не залишив сумнівів, що наразі ми є свідками кристалізації політичного, економічного й цивілізаційного кордону між Євразійським та Європейським Союзами, який обидва потім будуть змушені захищати”¹². Зрозуміло, що російський фактор при цьому є визначальним. На жаль, російське політичне керівництво на чолі з В. Путіним не розуміє того простого факту, що часи геополітичного диктату давно минули. Показово, що ще у кінці ХХ ст. відомий російський історик і публіцист Вадим Цимбурський писав: найбільшим геополітичним уроком 90-х років слід вважати картину “острова Росії”, оточеного “трансрегіональним шельфом” малих і середніх держав Євразії (регіон Кавказу, Центральної Азії та Східної Європи). Причому усі ці регіони і держави, які до них належать, “спроможні і готові без росіян” поєднатися з “Євро-Атлантикою”¹³. Американський політичний аналітик Макс Фішер також підкреслив: “...Здається, що Москва не розуміє, що гра, в яку вона грає, змінилася. Це більше не холодна війна – Росія не може силоміць протиснути своє повернення до Європи”¹⁴.

Проблема “геополітичного двобою” між Росією і Заходом за Україну довго ще буде актуальною. Причому, варто підкреслити, що вступ до НАТО для нашої держави в сучасних умовах не є самоціллю, а перш за все інструментом чи запорукою захисту. У цьому контексті слід більш уважно придивитися до воєнного й оборонного досвіду країн Центральної Європи. Так, після Мадридського саміту 1997 року, де саме О. Квасньєвський був керівником польської делегації, керівники Північноатлантичного союзу зробили рішучий крок: запросили Угорщину, Польщу та Чехію до початку переговорів про їх вступ в НАТО в 1999 р. Саме підготовка Польщі до вступу в НАТО та її подальше членство в ньому прискорило перебудову ЗС країни. Одним із важливих компонентів реформування Війська Польського була реалізація стандартів НАТО в структурах збройних сил. Вони були поділені тоді на два основних компоненти – це сили постійної готовності й сили швидкого реагування¹⁵. Як відзначає відомий військовий експерт і політичний аналітик Г.М. Перепелиця, узагальнюючи досвід Угорщини, в угорській військовій стратегії, в умовах обмежених ресурсів, забезпечення оборони країни здійснюється завдяки підго-

товці потужного резерву та контрактної професійної армії. Сама ж армія розглядається як частина резервної системи Угорщини. Отже, Національна військова стратегія Угорщини виходить із потреб оборони країни. Воєнна ж доктрина України базується на Стратегії національної безпеки України і є нормативною основою для формування стратегії та концепції реформування ЗС України¹⁶. Зрозуміло, що стан “гібридної війни” з РФ значною мірою поміняв бачення стосовно військових питань, але поки що докорінно не змінив реальної політики у справах дієвої оборони нашої країни.

Дуже важливими у безпековому й міжнародному плані були і залишаються наші взаємини із сусідньою Румунією, про яку слід сказати окремо. Посол України в Румунії Т.Бауер в одному із своїх інтерв’ю (квітень 2015 р.) особливо відзначив, що після подій Євромайдану відбулися дуже позитивні зрушення у стосунках обох держав. Адже вперше за досить довгий період у проекті Стратегії національної безпеки України до 2020 року Румунія згадана серед країн, з якими Київ прагне розвивати відносини і партнерство. Це пояснюється насамперед тією позицією, яку зайняв офіційний Бухарест: починаючи з того, що було анексовано в незаконний спосіб, ігноруючи міжнародне право, Російською Федерацією АР Крим, засудження офіційним Бухарестом тих подій, які відбулися і продовжують відбуватися на сході України, і закінчуючи тією підтримкою, яку Румунія надавала нам в рамках своєї участі в міжнародних організаціях, зокрема в ОБСЄ, Раді Європи, ООН. Сьогодні Київ, так само, “демонструє кроки назустріч”, які вилилися у прийняття відповідних рішень щодо Стратегії національної безпеки України на найближчу перспективу, де Румунії відводиться чільне місце, як країни, яка сьогодні претендує на роль регіонального лідера¹⁷. Нагадаємо, що ще декілька років назад у наукових публікаціях і коментарях експертів згадувалися виключно невирішені проблеми у відносинах між Києвом і Бухарестом, а головне, їх вирішення навіть не прогнозувалося у середньостроковій перспективі¹⁸.

У зв’язку із цим можна говорити про можливе поглиблення транскордонного співробітництва між двома країнами в рамках уже діючих проектів і домовленостей. Важливо ще раз підкреслити, що така єврорегіональна співпраця відбувається у рамках більш широких проектів зі співробітництва, підтриманих з боку ЄС. Зокрема, як відзначають румунські аналітики, Україна свого часу скористалась перевагами відомої програми ТACIS з транскордонного співробітництва, яка розпочалася ще у 1996 р. з метою фінансування транскордонних ініціатив на західному кордоні країн-членів ЄС та країн “з заходу Росії” – Білорусі, Молдови, України. Якщо говорити коротко, представлена європейська програма сконцентрована на питаннях прикордонних стосунків, а саме: пільги при перетині кордонів, транскордонне співробітництво, довкілля¹⁹. Зрозуміло, при цьому виникали й роз-

біжності у цілях такого співробітництва. Як відзначає відомий експерт з проблем єврорегіонального співробітництва Валеріу Мошняга, у випадку єврорегіону “Верхній Прут” якщо українська сторона основне завдання вбачала у створенні еко-єврорегіона, то румунські партнери базову ціль бачили у тому, щоби “захистити інтереси румунської нацменшини у Чернівецькій області”²⁰.

Цікаво відзначити також і те, що в рамках економічної і екологічної співпраці (Центрально-європейська ініціатива) у Чернівцях у 2010 р. відбулася міжнародна конференція “Буковинський кластер «Європи Регіонів»”, де зазначалося, що історична Буковина, знаходячись на перехресті європейських кластеризаційних процесів, могла б стати в сучасному європейському контексті зовсім “новим структурним утворенням у багатоелементній системі”, де основними мотивами її громадян по обидві сторони кордону має стати “гармонізація внутрішньої транзитної сутності” і “відновлення європейської привабливості”²¹. Зауважимо, що сьогодні у межах субрегіонального розвитку розробляються моделі агломерацій, де в якості центрів виступають великі міста, до прикладу, Одеса, Львів чи Дніпропетровськ. Чернівці, зрозуміло, не можуть претендувати на роль подібного центру, проте наше місто в змозі стати центральною точкою історико-культурного, екологічно та інноваційно привабливого субрегіону. Сьогодні ідеться також і про зміну моделі планування, яке має стати горизонтальним за своїм характером. Адже існуюча система вертикального планування «державний рівень – регіональний – місцевий» вже є неефективною. В одній з останніх аналітичних розробок для сучасного субрегіонального розвитку висувається досить приваблива система “шести І”. Це насамперед *Інтелект*, який спроможний до *Інновацій* + відповідна *Інфраструктура*, що підживлюється *Інвестиціями* – тільки у цьому випадку можливо здійснення, реальної *Інтеграції*. І усе це, зрозуміло, при відповідному Інформаційно-аналітичному супроводі²².

Принагідно відзначимо, що у контексті реалізації подібних наукоємних та інноваційних стратегій регіонального розвитку значною мірою у позитивний бік трансформується і роль держави. Як підкреслює вітчизняний дослідник Н.А. Микула, чим більше ефективно співпрацюючих транскордонних територій, тим більше виникає зобов’язань з боку держави щодо “опіки” над суб’єктами ТКС. Зі своєї сторони, у ці процеси підтримки транскордонної співпраці також підключаються Рада Європи та ЄС, формуючи власну регіональну політику, впроваджуючи загальноєвропейські пріоритети²³.

Висновки. Отже, які уроки для української зовнішньої політики можна взяти із викладеного вище. По-перше, нашій державі не варто проводити “роздвоєний” зовнішньополітичний курс: і Схід, і Захід. Головний міжнародний орієнтир має бути один – це курс до вступу у Євросоюз. Як слушно зауважив щодо української багатовектор-

ності відомий шведський політик Карл Більдт: “Якщо ви підете усюди, ви опинитесь ніде”²⁴. По-друге, будуємо економічно самодостатню державу середньої ваги, яка була б добре захищеною, морально зорієнтованою і могла б стати з часом одним з провідних у регіоні ЦСЄ. Саме про такі можливості свідчить досвід наших сусідів на початку ХХІ ст. По-третє, одним із важливих зовнішніх напрямів, як і у попередні роки, залишається транскордонне співробітництво Чернівецької області із сусідньою Румунією у межах єврорегіону “Верхній Прут”. У рамках такої співпраці слід запобігати тому, щоби єврорегіон не перетворювався у “острівець” іноді безпорадних бюрократичних рішень. Варто наполегливо добиватися того, щоби сучасні інноваційні, практично зорієнтовані проекти дійсно стали запорукою більш стабільного розвитку усіх держав-учасників на середньострокову перспективу.

¹ Лазарук М.М. Особливості політики України та Польщі в інформаційній сфері в контексті європейського вибору (порівняльний аспект): Союзу / автореф. дис. канд. політ. наук: 23.00.02 / М.М. Мельничук. – Чернівці, 2012. – 20 с.

² Бальцерович Л. Свобода і розвиток. Економія вільного ринку. – Львів: Бібліотека журналу «І», 2000. – С.44-45.

³ Економіка України: шоківі впливи та шлях до стабільного розвитку. – К.: Ін-т економіки та прогнозування НАН України, 2010. – С. 11.

⁴ Брусилівська О.І. Посткомуністична Східна Європа: зовнішні впливи, внутрішні зміни: Монографія / О.І. Брусилівська. – Одеса, Астропринт, 2007. – 352 с.; Кіш С.Б. Центральна Європа в сучасній системі єврорегіональної інтеграції: Монографія / Єва Кіш. – Ужгород: «Ліра», 2008. – 440 с.

⁵ Бостан С. Особливості україно-румунських відносин у контексті європейської інтеграції / автореф. дис.канд. політ. наук : 23.00.04 / С. Бостан. – Чернівці, 2012. – 20 с.

⁶ Мельничук Л.Н. Політико-правові засади інтеграції Румунії до Європейського Союзу / автореф. дис. канд. політ. наук: 23.00.02 / Л.Н. Мельничук. – Чернівці, 2012. – 20 с.

⁷ Вахудова А.М. Нерозділена Європа: демократія, важелі впливу та інтеграція після комунізму / А.М. Вахудова. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська» академія, 2009. – С.127.

⁸ Шіммельфеннінг Ф. Європеїзація Центральної та Східної Європи / Ф. Шіммельфеннінг, У. Зелдєрмаєр. – К.: Юніверс, 2010. – С.5.

⁹ Україна: Оцінювання системи врядування, березень 2006 року. – К.: Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2007. – С.17.

¹⁰ Грин С. Свобода / С. Грин // 20 лет без Берлинской стены: прорыв к свободе / под ред. Н.Бубновой. – М.: РОССПЭН, 2011. – С.23.

¹¹ Більше половини українців підтримують вступ до ЄС, і лиш 12% – до Митного союзу [Еле-

ктронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2015/04/23/7065596/>

¹²Крамар О. Під знаком вибору / О. Крамар // Світ у 2014” / Журнали “TheEconomist” та “Українського тижня”. – К., 2014. – С.123-124.

¹³Цымбурский В. Геополитика для “евразийской Атлантиды” / В. Цымбурский // ProetContra. – Осень 1999. – №4. – С.172.

¹⁴Фішер М. Порятуюнок для Кіпру – геополітичний провал для Росії / М. Фішер // День. – 2013. – 27 березня. – С.3.

¹⁵Буглай Н.М. Вступ Республіки Польща до НАТО в Контексті приходу до влади О. Квасньєвського [Електронний ресурс]. – http://mdu.edu.ua/spaw2/uploads/files/34_6.pdf

¹⁶Євроінтеграція: досвід країн Вишеградської четвірки та українські реалії [Електронний ресурс]. – http://www.ier.com.ua/files//publications/Books/IER_EuroInteg_final.pdf

¹⁷Інтерв'ю Посла України в Румунії Т. Бауера, 23 квітня 2015 [Електронний ресурс]. – <http://romania.mfa.gov.ua/ua/embassy/ambassador/interviews/3704-intervju-posla-ukrajini-v-rumuniji-vsrg>

¹⁸Плаксенко М.Л. Динаміка українсько-румунських відносин після приєднання Румунії до ЄС / М.Л. Плаксенко // Стратегічні пріоритети. – 2009. – №1. – С. 254-261.

¹⁹Брі М. Європейські інструменти українсько-румунського транскордонного співробітництва /

М. Брі // Україна – Румунія – Молдова: історичні, політичні та культурні аспекти взаємин у контексті європейських процесів / Зб. наукових праць / Під заг. редакцією А.М.Круглашова. – Чернівці: Букрек, 2009. – Т.ІІІ. – С.310.

²⁰Мошняга В. Молдово-румыно-украинские еврорегионы: реальность и ожидания // Региони Східної Європи: інтеграційні очікування та конфронтаційні небезпеки / Матеріали Міжнародної наукової конференції, Чернівці, 18-19 вересня 2000. – Чернівці: Букрек, 2000. – С.161.

²¹Буковинський кластер «Європи Регіонів» / Bukovinian Cluster of the “Europe of Regions”. – Чернівці, 2010. – С.1.

²²Територіальний розвиток в Україні: розвиток агломерацій і субрегіонів. – К., 2012. – 183 с. (USAID) [Електронний ресурс]. – http://www.auc.org.ua/sites/all/sites/default/files/files/Subregional_Structures_Development_2012.pdf

²³Микула Н.А. Транскордонне співробітництво в умовах інтеграційних процесів України / Н.А. Микула / Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю: 08.10.01 – Розміщення продуктивних силі регіональна економіка. – Львів, 2005. – 40 с.

²⁴Мысли неглупых людей// Корреспондент. – 2012. – 21 вересня. – С.30.

УДК: 32:179.6

© *Ольга Волянюк*
(*м. Київ*)

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИКИ І КУЛЬТУРИ ПАМ'ЯТІ: ЄВРОПЕЙСЬКІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Аналізуються регіональні особливості культури та політики пам'яті. На прикладі європейських тенденцій міжрегіонального співробітництва у цій сфері та досвіду його запровадження у сучасних Україні, Румунії і Молдові розкриті основні напрямки розвитку демократичного полілогу пам'ятей у світі.

Ключові слова: політика пам'яті, регіональне співробітництво, культура пам'яті.

Olga Volvanyuk. Regional features of policies and cultural memory: European trends and Ukrainian realities. The regional differences of the culture and politics of memory are analyzes. On the example of European trends of regional cooperation in this area and experience of its implementation in modern Ukraine, Romania and Moldova the basic directions of democratic dialogue of memories in the world are generalizes.

Key words: Politics of Memory, regional cooperation, culture memory.

Olga Volianuk. Particularitățile regionale ale memoriei culturale și politice: tendințe europene și realitățile ucrainene. În studiul de față sunt specificate particularitățile regionale ale memoriei culturale

în Ucraina, România și Republica Moldova. Autorul face o analiză comparativă a cooperării regionale în studierea subiectului respectiv în țările susmenționate.

Cuvinte cheie: memorie culturală, cultură de memorie, politică de memorie, cooperare regională.

Регіональна співпраця передбачає добросусідські та взаємовигідні відносини у різних сферах суспільного життя – економічній, соціальній, культурній, освітній та ін. Між тим, регіональна співпраця значною мірою залежить від усталених традицій, попереднього досвіду співробітництва, поширених взаємних цивілізаційних чи національних стереотипів, міфів тощо. Цивілізований історичний діалог, розвинена культура й етика спільного пам'ятання і забуття у цьому контексті видаються не менш важливими, аніж робота над дійсними чи майбутніми проектами міжнародної співпраці. Будучи культурним надбанням, суспільна пам'ять має власну цінність, оскільки протистоїть насильному забуттю, уособлює єдність спільноти, вірність традиціям, спадкоємність, наступність поколінь, стоїть на сторожі збереження національної і політичної ідентичностей. Водночас локальні історичні цивілізації складають розмаїття політичних